

Післяконфліктне відновлення – деякі спостереження на основі досвіду у Боснії і Герцеговині 1995 року

Мартін Хорселінг

Міністерство
цифрової трансформації
України

Міністерство розвитку
громад та територій України

Важливі зауваження

Між війною в колишній Югославії тоді та Україною зараз є **відмінності** та **подібності**:

- ❑ В Югославії була громадянська війна низької інтенсивності, переважно з використанням легкої зброї, а найважчою зброєю був здебільшого танк Т62. Це вплинуло на тип руйнувань. В Україні руйнування значніші й інтенсивніші.
- ❑ В Україні розпочалося повномасштабне вторгнення з можливостями та бажанням знищити всю інфраструктуру шляхом використання більш важкого озброєння та екстенсивних артилерійських або ракетних атак. Знов-таки, збитки в зоні конфлікту більш масштабні, ніж у Боснії.
- ❑ Жодна зі сторін не мала змоги атакувати інфраструктуру далеко за лінію протистояння: в Україні зброя дальньої дії наносить глибші атаки.

Ці військові відмінності означають, що завдання відновлення в Україні буде набагато складнішим, ніж у Югославії, а тому може потребувати більше інвестицій на більш тривалий термін. Це потребує більш масштабних і довгострокових стратегій відновлення в Україні. Однак деякі уроки Західних Балкан цілком доречні, оскільки цілі та процеси відновлення знайомі.

Засвоєні уроки – безпосередні наслідки 1

Коли бойові дії припиняються і щось ще залишається стояти, люди відразу починають повертатися або виходити з укриттів. Подібну картину можна спостерігати і в інших випадках масштабних руйнувань: ось деякі приклади – Європа та Азія у 1945-1955 рр., Ліван у 1970-х та 1980-х рр., Югославія у 1990-х рр. і навіть Грузія у 2008-2009 рр.

Ці кейси демонструють необхідність негайного надання послуг, що стає можливим у зв'язку з припиненням воєнних дій локально чи загалом. За винятком житла, відновлення якого потребує більше часу, завжди в першу чергу потрібно забезпечити комунальні послуги. Вони вказані на основі наведених прикладів в порядку пріоритетності.

1. **Каналізація / очищення стічних вод** (певною мірою для запобігання ризику захворювань – саме такий ризик виникає зараз у Маріуполі).
2. **Вивіз сміття** (з тієї самої причини).
3. **Вода** (як основна послуга, що дозволяє населенню повертатися до свого житла).
4. **Електрика** (без якої відновлення неможливе).
5. **У деяких випадках – газопостачання** (для приготування їжі та опалення).

Засвоєні уроки – безпосередні наслідки 2

Місцева влада мала вжити такі кроки:

- Провести загальну **початкову оцінку збитків**: це вже почалося в Україні і здійснюється дуже швидко після відновлення контролю над територіями.
- Розглянути витрати на відновлення на основі (а) **прості заміни** або (б) **якіснішого будівництва**.
- Розробити **загальну стратегію відновлення та багаторічні плани дій з бюджетами**.
- Продумати **проміжні кроки** (наприклад, тимчасове надання послуг до забезпечення великомасштабних інвестицій в інфраструктуру).
- Оцінити попит на послуги та інфраструктуру з боку населення, що найкраще зробити за допомогою **належного механізму консультацій**.
- Сприяти партнерству з **приватним сектором**, який у багатьох випадках будуватиме й експлуатуватиме інфраструктуру в рамках процесу державних закупівель. Партнерство з **іншими громадами** також важливе.
- Органи місцевої влади мають розуміти, що за відсутності цих дій **громадськість зробить це без них, але, можливо, не так організовано**.

Цей процес можна розпочинати, щойно територія стане відносно безпечною, однак допоки конфлікт триває, **ситуація з безпекою** потребує постійного оцінювання.

Це найбільший головний біль – люди не можуть повертатися, якщо не мають житла (навіть тимчасове житло краще, ніж його відсутність).

Говорячи про приватний житловий фонд, слід зауважити:

- якщо забезпечено безпеку території (знешкодження боєприпасів, протипіхотних мін, що не вибухнули, та інших видів зброї),
- розчищено завали,
- забезпечено доступ до будівельних матеріалів,
- надаються основні комунальні послуги, вказані на слайді 3,

цього достатньо, щоб почати заохочувати людей до повернення.

Багатоповерхові житлові будинки вимагають дещо іншого підходу:

- так само необхідно очистити територію, як і на ділянках приватної забудови,
- так само необхідно забезпечити комунальні послуги, зазначені на слайді 3.

Безпека конструкції стане основною проблемою. Отже:

- Перше завдання – оцінити, які будівлі підлягають ремонту, та визначити пріоритетність ремонту, враховуючи час і вартість.
- Будинки, що підлягають знесенню, слід залишити, допоки не з'явиться час і можливість для знесення, очищення та **переробки** і не буде розроблено генеральний план. Забезпечення житла для людей є питанням першочерговим, а розчищення того, що вже не придатне для житла – безсумнівно другим.

Це уроки Сараєво та багатьох інших міст із багатоквартирними будинками таких типів, які теж можна побачити в Україні.

Можливості розвитку у процесі відновлення

Важливо розглянути можливість **іншого підходу** до відбудови, особливо **у районах, які зазнали майже повної руйнації подібно до деяких частин міст Боснії і Герцеговини.**

Зокрема, місцева влада має розглянути такі варіанти:

- ❑ Створення **міст, більш доброзичливих до пішоходів і немоторизованого транспорту**, покращення мобільності без шкоди довкіллю.
- ❑ **Створення коридорів** для швидкісного автобусного сполучення або виділених трамвайних ліній як додаткових джерел мобільності та відмова від будівництва інфраструктури тільки для автомобілів.
- ❑ Не забудовувати ділянки зруйнованих будівель без їх інтегрування в генеральний план сталого розвитку міста. Скористайтеся можливістю подумати про **будівництво нових громад** з правильно спроектованою та впорядкованою малоповерховою забудовою замість будівництва великих багатоповерхівок.
- ❑ Думайте про своє місто як про середовище, зручне для мешканців, єдиним **спланованим** цілим якого є будинки, послуги, відкриті та рекреаційні простори і де жителі мають можливість проєктувати те, що буде або стане **домом для них, а не просто планами для вас.**

Дякую за увагу та вдалої роботи в громадах!

Міністерство
цифрової трансформації
України

Міністерство розвитку
громад та територій України